

Openbaring of realisatie, het conflict in theosofie

– Dr. J.J. van der Leeuw

Deze lezing “Revelation or Realization” van Dr. J.J. van der Leeuw, de toenmalige voorzitter van de Nederlandse afdeling van de Theosofische Vereniging, werd uitgesproken voor de London Federation van de Theosophical Society op 15 juni 1930, voor de Nederlandse Conventie op 21 juni en voor het Congres van de European Federation of Theosophists in Genève op 30 juni 1930. Om de situatie waarin Dr. Van der Leeuw zich bevond te verhelderen kunnen we er enkele historische feiten bij plaatsen:

- Krishnamurti verliet de Theosofische Vereniging in 1929.
- De psychoanalyse en het ‘onderbewuste’ van Freud was nieuw.
- De brochure *Madame Blavatsky on How to Study Theosophy* met de aantekeningen van kapitein Robert Bowen was nog niet gevonden en gepubliceerd. Deze brochure zou licht werpen op het derde doeleinde van de Theosophical Society dat in 1930 nog niet werd begrepen. De zogenaamde “Bowen-brochure” belicht de realisatie en werd gevonden door de zoon van Robert Bowen in de papieren van zijn vader in 1932. Pas in 1960 werden deze aantekeningen van gesprekken met H.P.B. gepubliceerd en in 1988 in het Nederlands vertaald.
- In 1885 werd H.P. Blavatsky door de Society for Psychical Research beschuldigd van fraude. Zo zou zij de *Mahatma Brieven* zelf geschreven hebben. Pas in 1988 toonde een onderzoek met nieuw ontdekte methoden de authenticiteit van de *Brieven* aan: zij konden niet geschreven zijn door H.P. Blavatsky. De Society for Psychical Research heeft haar toen gerehabiliteerd.

Er was een tijd waarin er geen twijfel mogelijk was over de toekomst van de Theosophical Society. Er was ons verteld dat de Meesters van Wijsheid de Society hadden opgericht en *dat theosofie de hoeksteen zou worden van de religies van de toekomst*. Daardoor kwam de mogelijkheid van een mislukking nauwelijks op in de gedachten van de leden; keizerrijken konden in elkaar storten, kerken konden ophouden te bestaan maar de Theosophical Society zou eeuwig doorgaan.

Nu echter (in 1930), beginnen serieuze twijfels op te komen bij meerdere leden met betrekking tot die toekomst. De hele wereld is niet langer zo geïnteresseerd in theosofie of in de theosofische beweging als veertig jaar geleden. Toen werd de Society tegengewerkt als een gevaarlijke baanbrekende beweging; nu wordt er naar gekeken met onverschilligheid, meer als naar een overblijfsel uit het verleden dan als naar een belofte voor de toekomst. In bijna elke nationale afdeling is er een daling in de verkoop van boeken. Dat geeft aan dat de literatuur, die eens het publiek aantrok, nu niet meer gewenst is.

Maar het conflict in de Society is serieuzer dan de onverschilligheid van de moderne wereld. Ik heb het niet over een

---

Dit artikel komt ook als top-artikel op de website www.theosofie.nl

conflict tussen personen, dat is onbelangrijk. Het conflict is er een tussen verschillende standpunten, levenskwesties.

Ik zou het willen definiëren als *het conflict tussen openbaring/verkundiging en realisatie/verwerkelijking* (in het Engels Revelation or Realization). Dit conflict was ingebouwd in de theosofische beweging sinds het begin en het is in 1925 acuut geworden. Toen werd de verkondiging groter en daardoor twijfelachtig en aan de andere kant werd de nadruk gelegd op realisatie als een manier van leven door Krishnamurti.

Een systeem van openbaring is alleen mogelijk als er een orakel bestaat, of een kanaal voor openbaring, waarvan de autoriteit boven onderzoek verheven is. Een meervoud van orakels is de dood voor openbaring. Toen in 1925 aangekondigd werd, dat de wereldleraar twaalf apostelen zou hebben zoals vroeger in Palestina, en Krishnamurti zelf apostelen of discipelen ontkende, was het niet te vermijden dat leden zich af begonnen te vragen of deze verkondiging en de daaraan voorafgaande wel vertrouwd konden worden of niet.

Tot dan hadden de ceremoniële bewegingen aanhangers gewonnen, omdat zij werden aangekondigd als een voorbereiding op het werk van de komende wereldleraar. Zij waren opgericht in zijn naam en met zijn autoriteit en de deelnemers dachten dat zij het werk van de leraar deden. Toen hij (Krishnamurti) zijn lering begon en de waarde van dat ceremoniële werk ontkende en het een obstakel noemde voor bevrijding, waren er opnieuw velen die zich afvroegen hoe deze tegenspraak uitgelegd kon worden. Veel en vernuftig waren de verklaringen die naar voren kwamen, maar het feit, dat het vertrouwen in verkondiging voor altijd geschonden was, bleef overeind.

Het gevolg hiervan is dat het werk en de zelfopoffering van leden, voor zover die gebaseerd waren op het geloof in de verkondigde openbaringen, flink omlaag ging. In de harten van velen namen twijfel en wanhoop de plaats in van blind geloof. Het onvermijdbare resultaat is een proces van

ontbinding waarbij veel van de meest serieuze leden een beweging verlaten waarin ze geen vertrouwen meer hebben.

Ik wil in deze lezing de oorzaken van de ontbinding onderzoeken en een oplossing vinden als dat mogelijk is. Ik zal daardoor openlijk zijn met kritiek. Nu is bekritisieren altijd buitengewoon onpopulair geweest in de Theosophical Society. In theorie vormen we een vrij platform, maar in de praktijk zal degene die anders denkt dan de rest, en die helemaal vrij is om dat te doen, geen platform vinden om zijn gedachten uit te drukken. Er is altijd angst geweest voor een idee dat de harmonie van de leden zou kunnen verstoren. Kritiek, hoe vriendelijk het ook werd uitgedrukt, werd onmiddellijk gebrandmerkt als 'wrede en onware aanvallen', als 'onbroederlijk' en, het laatste redmiddel: 'als geuit onder de invloed van zwarte krachten'. Het gaat om die middeleeuwse houding in het denken, waar de geur van zwavel van satanische activiteit wordt waargenomen, zodra er een mening wordt geuit die anders is dan de geijkte.

Ik spreek uit liefde voor waarheid en niet om theosofie aan te vallen. Het enige dat ik zou willen vragen is me tenminste het oprechte verlangen toe te kennen om onze leden te helpen in de huidige staat van verwarring en me niet te verdenken van duistere intenties.

Ik voel me als een dokter aan het bed van een patiënt die moet zoeken naar de zieke organen en die de patiënt alleen maar kan helpen door elke oorzaak van de slechte gezondheid te onderzoeken. Als een dokter zegt dat het hart van de patiënt ziek is noemen we hem niet onbroederlijk en we zeggen niet dat hij de patiënt weerd aanvalt; we vertellen hem niet dat hij alleen maar naar het goede in de patiënt moet kijken en niet naar het kwade en dat hij beter de aandacht kan vestigen op de gezonde staat van de longen in plaats van op de zieke staat van het hart. Ik moet praten over de ongezonde symptomen in de theosofische beweging en alleen maar door een grondige kritiek kunnen we hopen op het analyseren van die symptomen.

Bij het bekritisieren van theosofie moeten we allereerst vragen: *welke theosofie?* Historisch gezien betekent het woord: *het ervaren van het goddelijke*, te onderscheiden van theologie dat de discussie over god betekent. Deze ervaring van het optimale, van werkelijkheid, van leven, van waarheid, staat boven elke discussie. Het bestaat daar waar een mens het ondergaat en het kan niet bekritiseerd worden of ontkend. Ten tweede is het woord theosofie gebruikt in een vroeg theosofisch geschrift als: *'het archaische systeem van esoterische wijsheid onder de hoede van de broederschap van adepten.'* Ik kom hier nog op terug, maar ga er nu niet op in. Ten derde wordt theosofie gezien als het *systeem van leringen* dat sinds de oprichting van de vereniging naar voren wordt gebracht in de literatuur en in de lezingen. Dat is wat de wereld ziet als theosofie. En dan is er nog de praktijk in belangrijke centra voor theosofisch werk, waar in het werk dat men daar doet en in de doelen die de mensen worden voorgeschouwd kan worden waargenomen wat er waardevol wordt geacht.

Historie

Deze theosofie werd geboren in het Victoriaanse tijdperk. Het einde van de negentiende eeuw was een periode die afgescheiden was van het werkelijke leven. De mens had het gevoel van vitale relaties verloren en had deze vervangen door objectieve dogma's, terwijl relaties alleen waarde hebben als levende betrekkingen. Zo keek de mens naar de wereld om zich heen als naar een objectief universum dat tegenover hem stond, onafhankelijk van zijn staat van bewustzijn. Terwijl dat wat we de wereld om ons heen noemen de manier is waarop wij die werkelijkheid interpreteren en dat beeld beïnvloedt het bewustzijn. Deze interpretatie door ons bewustzijn is ons wereldbeeld, dat slechts waar is in relatie tot het bewustzijn waarvan het deel uitmaakt.

Zolang deze relatie herkend wordt is er niets aan de hand; het leven of de werkelijkheid beïnvloedt de mens en wordt door hem uitgedrukt als een wereldbeeld in zijn

bewustzijn. De mens (N.B. het denkvermogen - de redactie) is de focus waardoor dit proces plaatsvindt en er bestaat een voortdurende stroom van leven, van werkelijkheid die hem beïnvloedt en door hem een wereldbeeld wordt. Maar als de mens vergeet dat hij alleen maar een focuspunt van werkelijkheid is en zichzelf ziet als een afgescheiden geheel, ziel of geest, verandert alles.

In plaats van in te zien dat datgene dat hij als de wereld ziet zijn interpretatie is, afhankelijk van zijn staat van bewustzijn, objectiveert hij dat wereldbeeld en maakt hij er een absolute wereld van die tegenover hem staat in de materiële wereld.

Op dezelfde manier scheidt hij zichzelf af van het leven dat in hem het wereldbeeld creëert, hij objectiveert het en noemt het god of geest. Zo vindt hij zichzelf geïsoleerd tussen twee werelden: een wereld van vaste materie buiten hem en een wereld van subtiele geest in hem. Deze dualiteit regeert dan zijn leven en in de praktijk moet hij kiezen tussen deze twee elementen. Deze keus is er een tussen materialisme en idealisme.

In de 19^e eeuw kwam deze tegenstelling erg naar voren en theosofie leek gebaseerd op dat dualisme. Het identificeerde zichzelf met de idealistische kijk op de wereld als tegenoverstaand aan de materialistische. Het vocht het materialisme van die tijd aan en leek openlijk idealistisch of spiritueel in filosofie. Het is nog zo: in theosofische leringen wordt de spirituele wereld gezien als de ware wereld waarin de mens, het Hoger Zelf, zijn ware thuis heeft. Vanuit die wereld daalt hij af in de lagere materiële wereld waar hij, door middel van zijn lagere voertuigen, ervaring opdoet. Als hij door deze ervaringen zijn Zelf geperfectioneerd heeft, gaat het terug naar die andere wereld waar hij vandaan kwam. Zo bekeken is theosofie een filosofie van het hiernamaals: de optimale realiteit is niet de fysieke wereld, maar een wereld die daarvan verwijderd is door verschillende stadia, waarvan de vervulling niet in het heden ligt, maar in een toekomstige tijd wanneer perfectie bereikt zal worden. Zo gezien in

tijd en ruimte is het een filosofie van het hiernamaals.

De wereld is aanzienlijk veranderd sinds de 19^e eeuw. De grootste verandering is dat het leven weer ontdekt is en de levende relaties die verloren waren gegaan door het dualisme zijn weer aan de orde. Zo herkent de moderne mens niet meer alleen de tweeheid van geest en materie of, in wetenschappelijke termen, van energie en massa, maar men ziet deze twee nu als verwisselbaar, iets dat te voorschijn kan komen als het één of het ander en dat hangt af van de toestand van degene die het waarneemt. Een nieuwe kijk op het leven komt daarvoor naar voren die noch idealistisch noch materialistisch is en ook geen compromis tussen die twee. We zouden het een nieuw realisme kunnen noemen in het licht waarvan termen als idealisme en materialisme versleten zijn. De realiteit ligt niet in een wereld of in andere werelden uit het hiernamaals, maar het gaat dan over de betekenis van deze en andere werelden; de mens is net zo dicht bij de werkelijkheid in de fysieke wereld als in elke andere wereld waar hij zou kunnen leven.

Tegelijkertijd wordt dan de vervulling van het leven gezien in de realisatie van het leven van elke dag, hier en nu, en niet als een verheffing tot perfectie die ver weg ligt.

De mens zelf is de open deur naar de werkelijkheid, hij is het focuspunt waardoor de werkelijkheid wereldbeeld wordt en in zijn eigen dagelijkse ervaringen kan hij elk moment de deur open vinden naar het hele leven. Dat is geen mystieke staat, niet het 'samengaan met het absolute', als dat al mogelijk is; het is een proces dat plaatsvindt in de ervaring van iedere dag, waar de mens zich ook bevindt. De ervaring die je nu hebt op dit moment en op deze plaats is de open deur naar de werkelijkheid – niets anders. Het is in het hier en nu dat de manier van leven gevonden kan worden.

Mannen en vrouwen hebben tegenwoordig geen tijd meer voor een dualisme dat een versleten idealisme verkondigt, zij zijn niet geïnteresseerd in een filosofie over het hiernamaals. En zo zien zij theosofie. Het

kwam zo naar voren in een eeuw van dualisme en leek verbonden met een van de twee elementen, het spirituele, dat werkelijkheid zoekt in een wereld boven deze en perfectie in de toekomst. In dat opzicht lijkt het meer op een relikwie uit het verleden dan op een belofte voor de toekomst. Als de filosofie niet gezien wordt in het hier en nu en als men niet herkent, dat de realiteit van leven slechts benaderd kan worden door het ervaren van ieder moment, en nergens anders, is er geen toekomst en blijft er alleen het historisch belang.

De mens zelf is de open deur naar de werkelijkheid, hij is het focuspunt waardoor de werkelijkheid wereldbeeld wordt en in zijn eigen dagelijkse ervaringen kan hij elk moment de deur open vinden naar het hele leven.

Een ander kenmerk van de 19^e eeuw was de angst voor het leven. Als de mens zichzelf niet meer deel weet van het leven om hem heen, is hij er bang voor en zoekt hij een schuilplaats of bescherming. Hij kijkt uit naar een uiteindelijke zekerheid, een systeem dat alle levensproblemen kan oplossen, zodat het leven waar hij bang voor is niet in staat zal zijn hem onverhoeds te overvallen of zijn bestaan te verstoren. Daarom is een filosofisch systeem dat de levensproblemen lijkt op te lossen en dat in staat lijkt alles wat er gebeurt uit te leggen erg aantrekkelijk voor de zo denkende mens. Theosofie was (in 1925) zo'n filosofie. Men beriep zich op het hebben van antwoorden op alle levensproblemen, op het kunnen oplossen van alle raadsels. Zelfs de vijanden moesten toegeven dat theosofen onvergelijkbaar zijn in het verklaren van alles dat gebeurt, hoe tegengesteld het ook was. Met ware virtuositeit voeren zij de mentale acrobatiek uit waarbij zij een ding kunnen inpassen of geloven

en toch een uitleg weten te vinden als het niet overeenkomt met de levenservaring.

Het verlangen naar waarheid is dan niet zo groot als het verlangen het leven in te passen in een opgelegd systeem. De mens voelt zich alleen maar veilig als niets wat hem in zijn dagelijks leven overkomt ontsnapt aan het verstandelijk systeem dat hij heeft opgebouwd. Als hem iets overkomt, wil hij kunnen uitleggen waarom het gebeurde en waar het goed voor zou kunnen zijn. Zo past hij het in zijn denksysteem in; hij heeft het generationaliseerd.

Toen Krishnamurti zijn teaching begon bleek de moeilijkheid voor de meeste theosofen niet dat ze hem niet begrepen, maar dat ze het niet konden inpassen in hun denkpatroon. De vraag was niet: Wat bedoelt hij? Maar: Hoe kunnen we dit inpassen in wat ons geleerd is?

Het leven is geen probleem dat opgelost moet worden, maar een mysterie dat ervaren kan worden.

Het leven kan echter nooit aangepast worden aan vooroordelen en het kan niet generationaliseerd worden. Het leven is niet verstandelijk en daarom is het niet logisch; het heeft geen verstandelijke oorzaak en geen verstandelijk doel. Proberen het lijden te rationaliseren en uit te leggen dat we het verdiend hebben en dat het ergens goed voor is, is zinloos; we kunnen het leven niet op die manier temmen.

Het is merkwaardig hoe bang de mens is voor het idee dat het leven boven verstandelijke uitleg zou staan. Hij wil troost, een verdovend middel dat zijn lijden vermindert of een verzachtende slaappil die hem een illusie van zaligheid kan geven. De theosoof had die troost en zulke slaappillen. Geen lijden kon hem deren, maar hij kon de gewelddadige mensheid kalmeren door een rationaliserend proces waarbij hij zichzelf bewees dat het lijden naar hem toe moest komen en dat het goed voor hem was. *Deze pogingen tot rationele uitleg maken echter blind voor de ware betekenis van*

de dingen die gebeuren; het trekt de aandacht weg van het ware gebeuren dat plaats vindt in het hier en nu en leidt de aandacht af naar een verzonnen oorzaak of resultaat. Zo ontgaat de ware betekenis van het gebeuren die ligt in de ervaring van het moment en men wordt niet rijker, niet wijzer door het lijden.

Op dezelfde manier zou theosofie een uitleg hebben voor alle levensproblemen: waarom de wereld is geschapen, en hoe, wat er gebeurt na de dood, waarom de mens leeft en wat er van hem zal worden. Weer wordt door een proces van rationalisatie de aandacht afgeleid van het mysterie van leven dat alleen maar ondergaan kan worden op het moment van ervaring. Het leven is geen probleem dat opgelost moet worden, maar een mysterie dat ervaren kan worden. Het is het consumerend gemak waarmee theosofie alle problemen en voorvallen uitlegt dat ware kunstenaars en denkers doet wegblijven. Zij weten te goed dat het leven niet in een systeem gevangen kan worden en dat het doel van het denken niet ligt in het verklaren van het leven, maar in het begrijpen ervan door ervaring.

Een gedachtesysteem brengt altijd een staat van mentale zekerheid en rust met zich mee waarin maar één angst overblijft: dat het verstoord zou kunnen worden door twijfel. Daarom was er geen plaats voor denkers in de vereniging; een denker is altijd een verstorend element. Doordat theosofie pretendeerde een gedachtesysteem aan te bieden dat het leven en zijn problemen verklaarde heeft het niet alleen denkers en kunstenaars afgeschrikt, maar het heeft daardoor het middelmatige denken aangetrokken dat intellectueel gerief zoekt en geen waarheid. Dit werpt licht op het gemis aan creatieve en originele gedachten in de theosofische beweging in de vijftig jaar van haar bestaan: deze werden automatisch uitgesloten.

Opnieuw is de grote verandering die plaatsvindt in de wereld aan de vereniging voorbij gegaan. De mens van nu heeft het leven weer ontdekt en als gevolg daarvan vertrouwen en belangstelling verloren in gedachtesystemen die pretenderen het le-

ven te kunnen verklaren en de raadsels op te kunnen lossen. Hij weet maar al te goed *dat het leven alleen begrepen kan worden door het inzicht dat komt door ervaring en niet door besluiten of doctrines.*

Onze moderne eeuw (1930) is boven dat nauwe bewustzijn uitgestegen, dat het kader van de mens was in zijn speculaties. Hij is zich nu bewust van het onbewuste en zonder dat blijft het bewuste onbegrijpelijk. Hij weet dat het leven, dat geen verstandelijk bewustzijn is, irrationeel lijkt en niet logisch of juist. Het is daarom nutteloos om naar ethische verklaringen te zoeken of naar morele resultaten van het lijden dat we ondergaan. Deze kunnen de ervaringen niet uitleggen of verklaren. De betekenis kan alleen maar benaderd worden door het direct ervaren op het moment van ervaring en al het zoeken naar bescherming, toevlucht en troost leidt de mens slechts daarvan weg. De moderne mens heeft daarom geen belangstelling voor een gedachtesysteem, hoe ingenieus ook, dat zijn angsten zou verminderen en hem een misplaatste rust zou geven door de pogingen het leven te verklaren. Hij wil niet beschermd worden; hij zoekt niet het warme slaperige gemak van het hoekje bij de haard, hij zou liever naakt en alleen de storm van het leven trotseren dan veilig zijn in een toevluchtsoord dat het leven uitsluit. Hij zou liever omkomen in die storm dan leven in valse zekerheid. Hij zoekt geen zekerheid, maar het leven zelf, werkelijkheid. Daarom heeft een filosofie die hem de veronderstelde zekerheid van verklaringen en besluiten biedt geen aantrekkingskracht voor hem, het heeft geen waarde meer. Degene die in deze moderne dagen beweert de levensproblemen opgelost te hebben slaagt erin zichzelf te compromitteren.

Als er een *toekomst* is voor de *Theosofische Vereniging*, dan zullen de pretenties van het opgelost hebben van alle levensproblemen en het in bezit zijn van waarheid totaal losgelaten moeten worden; in plaats daarvan komt *het verenigen van zoekers naar waarheid en werkelijkheid, onge-*

acht wat zij mee zullen brengen aan lijden en ongerief.

De zoeker naar waarheid verwelkomt verstoring en twijfel, juist de dingen die het meest gevreesd worden door theosofen.

In nog een ander perspectief hangt de sfeer van de 19^e eeuw rond de vereniging. Het ligt in het voornemen om allen die hetzelfde denken en voelen te verenigen in een broederschap. De Theosofische Vereniging had als doel het vormen van een kern van *broederschap*. Maar zo'n kern kan altijd het eigen doel missen. Het kan niet ontsnappen aan het komen tot een broederschap met uitsluiting van de minder gewenste leden. Als we een aantal mensen verenigen in zo'n kern creëren we een sekte, een afgescheiden groep, afgesloten van de rest van de wereld en daardoor van het leven.

De moderne mens zoekt geen zekerheid, maar het leven zelf, werkelijkheid.

We tonen dat elke keer aan als er gesproken wordt over 'de buitenwereld'. Die woorden geven aan dat wijzelf binnen in iets zijn. Waarin? In iets dat die 'buitenwereld' buiten houdt! Binnen een grens die we hebben opgetrokken rondom ons en *waardoor we degenen hebben buitengesloten die anders denken*. Die grens van nauwgezet geloof en doctrine heeft zo effectief de gevreesde 'buitenwereld' uitgesloten, dat geen frisse lucht vanuit die wereld er in geslaagd is binnen te komen in de innerlijke bolwerken en de vereniging vijftig jaar lang alleen maar de atmosfeer van haar eigen gedachten en geloof heeft ingedemd.

In de bijeenkomsten waren het altijd de theosofen die andere theosofen vertelden over de theosofische leringen die zij allemaal al kenden. Het enige dat altijd unaniem werd voorkomen was de introductie van ideeën van buiten die een uitdaging zouden kunnen zijn voor, of twijfel konden zaaien bij, de vastgestelde doctrines. Deze uitsluiting van de buitenwereld

komt aan het licht in het loge gebeuren. Het was in de gezellige en benauwde intimiteit van de loges dat de theosofische orthodoxie kon broeien; daar, in een kleine kring van middelmatig denken, waarbij allen hetzelfde dachten en geloofden, kon een warme broederschap opbloeien, die hen verenigde in de heerlijke zekerheid van het bezitten van de esoterische waarheid terwijl de buitenwereld dóórleefde in duisternis.

Op mijn laatste lezingentour bezocht ik een loge waarvan de voorzitter me vertelde dat zijn loge bestond uit 'een gelukkige familie'. Dit riep mijn wantrouwen op, want ik weet waar zulke gelukkige families op wijzen. Toen ging hij door met te zeggen dat er een paar jaar geleden een lid was geweest die altijd maar aan het vragen en aan het uitdagen was, en die zo hun harmonieuze samenkomsten verstoorde. Maar nadat dat lid verdwenen was kwam hun harmonie terug. Hij bedoelde natuurlijk dat de zalige slaperigheid van hun intellectuele sluimeringen, die een tijdje verstoord werd door een wakker lid, weer hersteld was.

Het is waar dat in theorie onze programma's open zijn, dat we geen dogma's hebben en dat iedereen vrij is om kritiek te uiten. Maar als hij dat doet, zal hij een stille excommunicatie ondergaan die hem effectief uit de kern van broederschap zal sluiten. Men zal hem laten voelen dat zijn gedrag schandelijk en onbroederlijk is, dat hij in de strijd van het lagere denken zit, dat hij theosofie aanvalt en zichzelf opstelt voor de zwarte krachten. En dit gaat niet alleen op voor groepen van onwetende leden; ik heb het gevonden bij de hoogste autoriteiten. Ik weet dat zo'n vrijheid niet bestaat, maar dat er een onbewuste orthodoxie ligt die er bijna in geslaagd is de kritische eigenschappen van de theosofen helemaal uit te roeien.

Als de vereniging er in haar trots niet zo zeker van was geweest dat zij wandelde in het licht en dat zij dat licht moest brengen

naar de wereld in duisternis, zou het opgevallen kunnen zijn dat de grenzen die opgebouwd werden tussen binnen en buitenwereld dat levenslicht buiten hielden, zodat duisternis binnen heerste terwijl in de buitenwereld een nieuw en groots licht aan het opkomen was. Die wereld heeft het leven herontdekt waarover de theosofen spraken en als gevolg daarvan zal die wereld geen grenzen meer ondergaan. Daarom zullen werkelijk moderne mannen en vrouwen niet langer lid worden van een vereniging zolang zij aanvoelen dat de broederschap een sekte is en de vrijheid van denken een orthodoxie. De 'buitenstaander' voelt dat hij, door lid te worden van de Theosofische Vereniging of van ieder andere spirituele groepering, toetreedt tot een geloof dat hem uitsluit van de rest van de wereld en dat hij een broederschap binnengaat die hem zal afscheiden van iedereen die er niet bij hoort. Als de Theosofische Vereniging wil overleven, als het hen die zij altijd heeft uitgedaagd en waarin zij gefaald heeft, toch weer wil aantrekken, zal de manier van functioneren totaal dienen te veranderen. Boven alles zal de traditionele loge met de traditionele samenkomsten opgeheven moeten worden. Er is geen ergere wederkerige last dan die van een loge die iedere dinsdag samen moet komen en iets moet bedenken om dan te doen. Het resultaat is dan drukkend en er ontstaat een kunstmatige vergelijking met het leven.

Nogmaals, als de Theosofische Vereniging blijft bestaan, dan moet het oude lidmaatschap dat het in stilte aanvaarden van een geloof inhoudt, verdwijnen en vervangen worden door een vrije organisatie waarbij het lidmaatschap iemand niet een lid van een sekte maakt, maar een lid zoals bijvoorbeeld bij het lidmaatschap van de Nationale Geografische Vereniging.

De moderne mens zal geen grenzen toestaan die het leven uitsluiten in een bedachte 'buitenwereld': hij zoekt het vrije en onbelemmerde leven.